

EL CLÍTIC *ES* I LA CONSTRUCCIÓ ANTICAUSATIVA *

GLÒRIA VÁZQUEZ

gvazquez@dal.udl.es

Universitat de Lleida

Resum. L'objectiu d'aquest article és defensar la responsabilitat del component lèxic pel que fa a la presència (o l'absència) del clític en la construcció anticausativa. Es presenten proves que justifiquen que les argumentacions sobre aquest fenomen des de la semàntica o l'estructura eventual, que són les més prolíferes en la bibliografia, no són vàlides per a tots els verbs que participen en l'estructura sintàctica esmentada. Es considera que ni la sintaxi ni la morfologia tampoc poden donar llum dels fets i es proposa que l'explicació de la manca d'uniformitat pel que fa a l'aparició del pronom ha de trobar-se a partir de fenòmens que no es poden discernir en observar només l'estat actual de la llengua.

Paraules clau: construcció anticausativa, component de significat, semàntica, estructura eventual.

Abstract. **The pronoun 'es' and the anticausative construction.** The aim of this paper is to defend the responsibility of the lexical component regarding the presence (or absence) of the pronoun in anticausative constructions. This argument is supported with examples that prove that the argumentations about this phenomenon provided by semantics and eventual structure, which are the most common ones in the bibliography, are not valid for all the verbs that participate in that syntactic structure. The author shows that syntax and morphology do not seem to account for these facts either and instead she puts forward the theory that this lack of uniformity in the appearance of pronouns should be found in linguistic phenomena that happened during the evolution of language.

Key words: anticausative construction, meaning component, semantics, eventual structure.

*Aquest treball ha estat realitzat gràcies a la beca predoctoral del Comissionat per a Universitats i Recerca de la Generalitat de Catalunya (ref. FI 96/6.008 PG) i als ajuts del projecte ACALex (29.12.95) de la Paeria i el projecte Lexicó verbal bàsic anglès/català (26.04.96) de la Universitat de Lleida. L'Institut d'Estudis Catalans hi ha col·laborat amb la cessió de la informació de la Base de Dades Textual de la Llengua Catalana (BDT) per a l'extracció d'exemples.

1 Introducció

En estudiar el comportament dels verbs que participen en la construcció anticausativa, un dels aspectes que n'obstaculitza el tractament de manera global és la manca d'uniformitat a l'hora d'incorporar el pronom *es*. Això ha fet que molts autors hagin tractat de trobar algun tipus d'explicació de la presència del clític amb determinats verbs en aquesta construcció contrapasant-los als que no admeten aquest pronom en la mateixa estructura sintàctica.

En aquest article, es posen en dubte algunes d'aquestes argumentacions, tant les que parteixen de la semàntica (secció 3) com les que es fonamenten en l'estructura eventual (secció 4). Primerament, però, es fa una introducció sobre algunes de les característiques de la construcció anticausativa i una presentació del problema (secció 2).

2 La construcció anticausativa

En la bibliografia es palesa una confusió terminològica a l'hora de citar aquesta construcció. Hi ha alguns autors, com Jackendoff [8], que l'anomenen *incoativa* i d'altres, com Solà [13], *mitjana*. En aquest estudi s'ha preferit usar el terme *anticausativa*, pel fet que aquest mot sembla expressar més clarament el significat de la construcció¹.

Els verbs que participen en aquesta construcció intransitiva presenten un SN en posició de subjecte que semànticament sol correspondre's amb una entitat afectada² (1b). Aquest argument pot ocupar la posició d'objecte en la variant transitiva (1a), on el subjecte és ara la causa³ de l'event:

(1)

a- La seva resposta ha debilitat l'argument principal

¹D'altra banda, els altres dos termes sovint presenten altres significats: l'adjectiu *incoatiu* normalment es relaciona amb la idea de procés –d'aquí que s'usi per anomenar la construcció de què parlem, la qual justament expressa aquest concepte–, però, de vegades, en el terreny aspectual ha estat utilitzat amb un sentit més restrictiu per fer referència justament al procés que està focalitzat en l'inici (vg. Lagae [10]) o en el final (vg. Jackendoff [8, cap. 5.3]); l'adjectiu *mitjà*, per la seva banda, especialment en obres d'autors de parla anglesa, es refereix normalment a una construcció passiva específica (vg. Ruwet [12]).

²En les teories que incorporen la gramàtica de casos de Fillmore [6], per exemple, Government and Binding [2], aquesta entitat sol relacionar-se amb el paper temàtic de pacient, resultat o tema.

³En aquest article s'utilitza el terme *causa*, en oposició a *agent*, per denominar el tipus d'entitat o *event* que provoca un canvi en una altra entitat sense que hi hagi expressa la voluntarietat.

b- L'argument principal s'ha debilitat

Com es pot observar a (1b), l'argument causa queda inexpressat en la construcció que estem analitzant –d'aquí el nom d' *anticausativa*–, tot i que pot aparèixer en forma d'adjunt, introduït normalment per la locució prepositiva *a causa de* (*L'argument principal s'ha debilitat a causa de la seva resposta*).

Cal diferenciar aquest tipus de construcció de la passiva pronominal o reflexa tant des del punt de vista semàntic com sintàctic: d'una banda, en la interpretació de la passiva sempre intervé un agent sobreentès i no una causa⁴ (*Avui s'han venut moltes flors*); d'altra banda, aquest tipus d'oració passiva no accepta l'expressió sintàctica de l'argument que fa de subjecte en la frase activa, en aquest cas, l'agent (**Avui s'han venut moltes flors pels comerciants*).

Quan es comença a treballar amb els verbs que participen en la diàtesi⁵ anticausativa, hom s'adona que, a diferència de la passiva reflexa, que sempre és pronominal, hi ha una gran variació pel que fa a l'admissió del clític: hi ha formes verbals que requereixen el pronom (1), d'altres que en rebutgen la presència (2) i d'altres que l'admeten de forma opcional (3):

(2) El nombre d'assistents ha augmentat⁶

(3) Les mongetes (es) couen

D'altra banda, en el terreny de la lingüística comparativa, aquesta partícula tampoc no presenta un comportament unitari entre les diferents llengües,⁷ de manera que un verb com *engreixar* necessita el pronom en català (4a), però no en castellà (4b) ni en italià (4c):

(4)⁸

a- La Maria s'ha engraixat

⁴Hi ha casos, com (3), en què la manca de context no permet discernir si l'acció es produeix voluntàriament i, per tant, hi ha ambigüitat: es pot interpretar passivament, amb un agent sobreentès, o anticausativament, amb una causa inexpressada.

⁵En aquest article, el terme *diàtesi* s'usa com a sinònim d'alternança (vg. Tesnière [14], Moreno [11] o Devis [3]).

⁶Quan aquesta frase es construeix amb un pronom la interpretació és passiva i no anticausativa.

⁷Això mateix passa fins i tot entre els dialectes d'una llengua. Per exemple, Gràcia [7] ha observat diferències en aquest sentit entre el català balear i el central.

⁸Els exemples són de Gràcia [7].

- b- María (se) ha engordado
 c- Maria (?si) è ingrassata

Aquesta diversitat en els fets no ha permès als lingüistes donar una explicació adequada de quan s'incorpora aquesta partícula. Des de la sintaxi no es pot aportar cap argument, atès que sempre es tracta de construccions intransitives amb un SN en posició de subjecte. Normalment aquest argument pot ocupar també la posició d'objecte en la variant transitiva, com hem vist a (1), però no hi ha cap correspondència entre l'acceptació de la transitivitat i la presència o l'absència del pronom en la frase anticausativa: si comparem (1) amb (5), per exemple, s'observa que, malgrat que *variar*, igual que *debilitar*, admet la construcció amb objecte, només aquest últim expressa l'anticausativitat acompanyat del pronom:

(5)

- a- Les dades han variat
 b- L'augment improvisat ha variat les dades

D'una altra banda, sembla que no es pot adduir una justificació des del punt de vista morfològic, ja que, en primer lloc, no tots els verbs són derivats (cf. *esberlar* i *gasificar*) i, a més, els que ho són es formen amb prefixos i/o sufixos que també apareixen en la formació de verbs que no participen en l'alternança anticausativa (cf. *debilitar* i *felicitar*).

Certament, però, hi ha un grup de formes parasintètiques formades pel prefix *en-* i el sufix *-ir* (*ennegrir*, *endolcir*), que es caracteritzen perquè, tot i que són pronominals, mostren certa permissibilitat a l'hora d'elidir el clític:

(6)

- a- Aquesta pintura s'ha ennegrit
 b- ?Aquesta pintura ha ennegrit⁹

El fet que això passi amb verbs que estan formats amb els mateixos afixos pot fer pensar que, en aquest cas, la possibilitat d'elisió del pronom té una base morfològica; o bé que, simplement, per analogia a altres verbs que contenen el mateix prefix i el mateix sufix i que admeten la forma no pronominal

⁹S'ha considerat aquesta frase com a dubtosa pel fet que, tot i que no sembla gaire comuna, possiblement no seria considerada agramatical en comparar-la amb el mateix tipus de construcció amb verbs clarament pronominals: *Els cossos (s')*han deteriorat*.

normalment, com *envellir*, els usuaris de la llengua han tendit a utilitzar molts verbs del mateix tipus de la mateixa manera.

La conclusió a què s'arriba en aquest article és que no hi ha cap argument des del punt de vista sintàctic, morfològic, semàntic o aspectual que permeti explicar de manera satisfactòria el motiu pel qual algunes vegades el verb incorpora un pronom en la construcció anticausativa i d'altres no. En la propera secció s'estudia per què el component semàntic no dóna compte del problema plantejat.

3 El component semàntic

Gràcia [7], com Labelle [9], creu que la semàntica pot contribuir a esclarir els fets que s'estan considerant. Concretament, suposa que el parlant no ha d'aprendre, juntament amb el significat, si una peça verbal va acompanyada o no de clític en la construcció intransitiva, sinó que identifica la presència o l'absència d'aquest pronom amb trets semàntics del verb. La prova empírica realitzada a través d'un qüestionari, segons l'autora, ratifica la seva proposta. En aquest qüestionari, on s'estudia el comportament de 98 verbs, se n'inclouen tant de comuns com d'altres més inusuals que els informants han de derivar de bases adjectives o nominals. Per exemple, a partir de *basarda* i *terrossos* i un context pertinent han de construir *embasardir* i *aterrossar* respectivament. Possiblement, els informants no han utilitzat mai aquests verbs, però, tant en un cas com en l'altre, no dubten a l'hora d'adherir-los el clític i tractar-los com a pronominals.

Tot i que Gràcia [7] reconeix no haver aconseguit explicar exhaustivament tots els casos, presenta les conclusions a què ha arribat en aquest camp a partir de la prova empírica realitzada i proposa una classificació dels verbs que apareixen en la diàtesi anticausativa segons el tipus de subjecte que requereixen: inanimat (grup A), animat (grup B) o ambdós (grup C).

Pel que fa als verbs el subjecte dels quals és inanimat (grup A), observa que el comportament és gairebé homogeni en les llengües romàniques i presenta la casuística següent:

1. Verbs que presenten el pronom obligatòriament, com *trencar*, *rovellar*, *dissoldre*, *acumular*, *estripar* i *buidar*. Es caracteritzen perquè en la construcció transitiva admeten un subjecte que causa l'acció directament (*El vent ha trencat el vidre*).
2. Verbs que no admeten el clític, com *bullir*, *fermentar*, *disminuir* i *augmentar*. Es caracteritzen per expressar processos interns del subjecte

que es donen espontàniament i que, per tant, no són provocats per cap agent de manera directa i material (*La llet bull*).

3. Verbs que poden admetre el pronom, com *cremar, coure, obrir i tancar*. Gràcia [7] no defineix el tipus de verbs que hi poden pertànyer i observa que l'absència o la presència del clític no canvia el significat del verb ni els trets de subcategorització (*Les patates (es) couen*).

La classificació d'aquesta autora presenta molts punts febles. En primer lloc, pel que fa al primer subgrup, cal observar que la construcció transitiva amb el verb *rovellar* sovint donaria lloc a frases una mica forçades (de les 74 ocurrences d'aquest mot en el corpus consultat, només 11 es corresponen amb usos transitius) i, altres vegades, depenent del context i el verb, seria impossible (quin subjecte inanimat podríem afegir a una frase com *S'ha buidat el dipòsit?*).

Quant als verbs que no admeten clític (subgrup 2), la noció de procés intern sovint presenta fronteres borroses i, per tant, es fa molt difícil aplicarla: el verb *rovellar*, que Gràcia [7] situa en el primer subgrup, no expressa un procés intern encara que sigui causat externament?, no es tractaria del mateix cas que *bullir* o *fermentar*? El mateix podríem dir per a verbs com *pansir, corcar* o *embutllofar*. Aquests verbs poden definir-se com a processos interns i, tanmateix, requereixen la forma pronominal; *brotar*, en canvi, tot i que semànticament és del mateix tipus, es comporta com *bullir*. Com pot veure's, es topa amb molts obstacles en intentar donar una explicació satisfactòria dels fets.

Referent als arguments que es donen per justificar el comportament dels verbs del segon subgrup, cal dir que, contràriament al que preveu l'autora, *disminuir* i *augmentar* permeten perfectament la construcció que caracteritza els verbs com *trençar* (subgrup 1) i, per tant, poden utilitzar-se transitivament amb subjectes que són els causants directes de l'acció, però, en canvi, segueixen sense admetre el pronom en la variant intransitiva. Observem, en aquest sentit, els exemples següents extrets del corpus:

*Les màquines han disminuït l'esforç i la fatiga*¹⁰

*pué dir que la cria entre parents pròxims disminueix el vigor i la fertilitat*¹¹

¹⁰BDT: Antoni Oriol i Anguera, *Conceptes 1939*. Barcelona: Editorial Atena, 1938, p. 285.

¹¹BDT: Santiago Albertí i Govern; Constança Albertí, *L'origen de les espècies*. Traducció de l'obra de C. Darwin. Barcelona: Edicions 62, 1982, p. 109.

D'altra banda, hi ha verbs de cocció, com *sofregir* o *fregir*, que expressen un procés intern, igual que *bullir*, i que, en canvi, necessiten el pronom en la construcció intransitiva (*Les patates (s')*han fregit molt ràpid*).

El grup B està format per verbs que requereixen un subjecte animat i hi distingeix dos tipus:

1. Verbs que expressen un procés psicològic, com *avergonyir*, *encoratjar*, *angoixar*, *aconcentrar* i *preocupar*. Aquests verbs són pronominals i s'observa força coincidència entre les llengües romàniques.
2. Verbs que expressen un procés físic, com *empal·lidir*, *emmalaltir*, *envellir*, *enrogir*, *engreixar* i *aprimar*. A diferència dels anteriors, no admeten tan fàcilment una construcció transitiva, ja que fan referència a processos interns que no poden ser causats materialment per un agent o una causa que provoqui materialment el procés, i tendeixen a usar la forma no pronominal.

Certament, tal com observen A. Fernández i M. A. Martí [5], sembla que els verbs anomenats tradicionalment psicològics que participen en la diàtesi anticausativa presenten sempre la forma pronominal. Pel que fa al segon grup de verbs, de nou hi ha casos problemàtics: els verbs *engreixar* i *aprimar* en construccions intransitives no pronominals produeixen oracions agramaticals: *Aquest nen (s')* ha aprimat molt*. Pel que fa a la resta de verbs que esmenta Lluïsa Gràcia [7] com a pertanyents a aquest grup, sembla que tendeixen a formar construccions no pronominals, tot i que és possible que aquest fet es pugui explicar a partir d'un estudi diacrònic, com ja s'ha apuntat, i no des de la semàntica, especialment si es té en compte la poca precisió del concepte *procés intern*.

Els verbs que poden admetre tant un tipus de subjecte com un altre (grup C), segons Gràcia [7], normalment no admeten el pronom quan el subjecte és inanimat i presenten alternança en el cas de subjectes animats, encara que la tendència és que el clític sigui absent, en tant que expressen processos físics com els de l'apartat anterior:

(7)

a- La situació ha millorat¹²

¹²Aquesta frase pot construir-se també amb pronom, però llavors s'interpretaria passivament.

b- La Marta (s')ha millorat

Pel que fa a (7b), cal puntualitzar que, quan la interpretació és referent a l'estat de salut, tot i que segueix havent-hi possibilitat de variació, hi ha contextos en què l'única possibilitat és la construcció pronominal; així, per exemple, una fórmula molt habitual que s'usa quan ens acomiadem d'un malalt és *Que et milloris* i no pas **Que milloris*. En els altres significats de (7b), en canvi, no és possible la construcció amb clític. Sembla, doncs, que l'argumentació al voltant del caràcter animat/inanimat del subjecte presenta problemes difícils de resoldre.

El fet que verbs tan propers semànticament com *bullir* i *coure* palesin un comportament tan diferent pel que fa a la presència del pronom, com es demostra en la secció següent, és, finalment, un simple argument per rebutjar una justificació d'aquest fenomen a partir dels trets semàntics. Seguidament d'observen altres problemes en la mateixa línia a partir de les explicacions fonamentades en l'estructura eventual.

4 L'estructura eventual

Tot sovint els arguments exposats des del vessant semàntic a l'hora de justificar la presència del clític van units amb apreciacions sobre la telicitat dels verbs o de les estructures sintàctiques que accepten, especialment en el cas dels verbs que admeten les dues construccions. Segons la informació que donen els diccionaris, els verbs *cremar*, *envellir*, *bolcar* i *engrandir*, per exemple, clarament presenten aquest doble comportament. A la pràctica, però, també s'utilitza de la mateixa manera el verb *crystal·litzar* o *coure*, que, segons aquestes obres de referència, només poden emprar-se intransitivament o transitivament, però no com a pronominals, i també *ennegrir*, que, d'altra banda, només hi apareix com a transitiu i com a pronominal, però no com a intransitiu.

L'argument més difós és que les formes no pronominals expressen imperfectivitat i les pronominals, perfectivitat, la qual cosa es pot comprovar en intentar afegir adjunts d'un o l'altre tipus. En les frases següents pot observar-se que les formes pronominals –que, per cert, no serien normatives– admeten més clarament les expressions temporals que expressen una acció acabada (8b), mentre que els sintagmes duratius s'adiuen més amb les no pronominals (9a):

(8)

- a- ?La verdura ha cuit en deu minuts
- b- La verdura s'ha cuit en deu minuts

(9)

- a- La verdura ha cuit durant deu minuts
- b- ?La verdura s'ha cuit durant tres minuts

Evidentment, això dependrà de cada llengua, ja que, com assenyala La-belle [9], en francès, aquesta no és una condició estrictament necessària. De fet, justament el verb *cuire* presenta un comportament contrari a *coure*, com es pot veure a la frase *Le poulet a cuit en très exactement dix minutes*, on la forma no pronominal és la preferent a l'hora de combinar-se amb un sintagma que expressa perfectivitat.

Ara bé, aquesta autora admet que realment hi ha algun tipus de diferència aspectual. Concretament, s'adona que la construcció pronominal no focalitza la descripció del canvi sinó l'efecte que produeix en l'objecte, és a dir, l'estat final. A més, tot i que tant la construcció pronominal com la no pronominal admeten temps perfectius i imperfectius, sembla que la primera s'adiu més amb el *passé composé*, equivalent al pretèrit perfet o al pretèrit indefinit català. Per últim, les construccions adverbials o preposicionals perfectives, com ara *en tres minuts*, afavoririen, en principi, l'ús pronominal en la majoria dels casos (el cas de *cuire* no compliria aquesta predicció, com ja s'ha vist). Tot i que els exemples que dóna en cada cas sovint no serveixen per al català, ja que, per exemple, hi ha verbs que en aquella llengua s'usen pronominalment i en aquesta no, podríem dir que, en general, aquests arguments també es poden aplicar a la llengua que estem estudiant, com es pot veure en els exemples (8) i (9).

Arribats en aquest punt, sembla adequat fer referència a la teoria aspectual. Segons la classificació de David Dowty [4], basat en Vendler [15], es podria concloure que, pel que s'ha vist fins ara, les formes pronominals solen expressar *events*, mentre que les no pronominals es correspondrien amb els processos. El verb *envellir* també mostra aquest comportament:

(10)

- a- Els meus pares s'han envellit
- b- Els meus pares han envellit

Cap d'aquestes frases no seria ni més bona ni més dolenta; simplement, ca-

dascuna s'utilitzaria per expressar diferents pensaments. La frase pronominal (10a) s'usaria com una reflexió quan hom s'adona del fet, ja que l'envelliment no és puntual, sinó que és la culminació lògica d'un procés, és a dir, un tipus d'*event* (*accomplishment*). Ara bé, en aquest cas, el procés s'expressa amb el mateix verb, amb la qual cosa també podem utilitzar *envellir* per fer referència a una etapa d'aquell procés (10b). De fet, el diccionari ens aporta informació bastant exacta en la definició d'aquest verb: la forma pronominal és sinònima de 'tornar-se vell' i la no pronominal és equivalent a 'durar, arribar a vell'.

El verb *cremar* presenta un comportament semblant:

(11)

- a- El bosc s'ha cremat en un moment
- b- El bosc ha cremat durant molts dies

(12)

- a- El bosc crema
- b- El bosc es crema

A (11) es pot veure que la prova dels sintagmes adjunts es compleix també amb aquest verb. Observant (12), però, es pot anar més enllà. En principi, tant (12a) com (12b) són correctes i no hi ha una diferència temporal, ja que en ambdós casos el temps utilitzat és el present; però hi ha un petit matís que les diferencia i que gira entorn de la idea proposada per Labelle [9]: tot i que ambdues fan referència al procés, (12b) emfatitza l'estat final i visualment es relaciona aquesta frase amb el bosc ja cremat, encara que l'acció no estigui acabada, mentre que (12a) se centra, potser, en la causa del procés, ja que ara la relació visual s'estableix més aviat amb el foc. Sembla que aquesta diferent focalització de les diverses etapes del procés també es dona amb el verb *coure*:

(13)

- a- Les mongetes couen
- b- Les mongetes es couen

El comportament dels verbs *obrir* i *tancar*, però, demostra que no sempre l'absència de pronom fa que la frase s'interpreti aspectualment, ja que amb aquest verb les frases com (14) descriuen estats (vg. Gràcia [7]):

(14) Aquesta porta no tanca bé

A mesura que s'analitzen més formes, hom s'adona que molt sovint no es pot atribuir cap significat aspectual al clític que apareix en les construccions pronominals dels verbs que també admeten construccions sense pronoms. Els casos de *bolcar*, *crystal·litzar* i *ennegrir* són clau.

Pel que fa a les ocurrencies de *bolcar* del corpus consultat, quan aquest verb apareix en la diàtesi anticausativa pronominal, en la gran majoria dels casos, està aplicat al *blat*:

*moltes vegades el blat se volca per eccés de substancies assoades*¹³

Sembla que no hi ha cap diferència aspectual, però, entre aquesta frase i la següent:

*un dia va volcar-se la tartana i va haver-hi desgràcies*¹⁴

Com que tampoc no hi ha una diferència de significat, sembla que, en aquest cas, les diferents construccions podrien associar-se amb la idea de Labelle [9], això es, quan el procés és autònom s'usa la forma sense clític i a l'inrevés: la tartana pot bolcar sola, és a dir, per les característiques intrínseques del mateix vehicle, per exemple, que estigui molt carregada; en canvi, el blat no es bolca sol, sinó que aquest fet es produeix a conseqüència del vent o la pluja. El problema el trobem quan observem que l'ús de *bolcar* com a pronominal és molt més ampli i que a la frase anterior també li podem adjudicar una causa externa al vehicle com ara el vent.

Quant a *crystal·litzar*, tal com preveu el diccionari, el més habitual és utilitzar aquest verb amb construccions no pronominals per expressar accions incoatives:

*glaçada és quan la terra es posa dura, gelada quan cristal·litza la mullena*¹⁵

No obstant això, també hem trobat casos de formacions amb clític amb significat anticausatiu, on la idea de procés sovint és present:

*i altres enrareixen, s'acumulen o s'evaporen, se cristal·litzen o es liquen*¹⁶

Si comparem aquestes frases amb les anteriors, segurament no hi trobarem cap diferència.

Pel que fa a *ennegrir*, els dos exemples que es presenten a continuació mostren clarament que sovint la llengua es mostra capriciosa en triar una o

¹³BDT: Frederic Ros i Sallent, "Els medis pràctichs pera obtindre económicament en el Vallés el màxim rendiment de blat", dins *Certámen Agrícola de Caldes de Montbuy*. Granollers: Tip. J. Joseph, 1906, p. 162.

¹⁴BDT: Josep M. de Sagarra, *El mal caçador*. Barcelona: Impremta Altés, 1916, p. 111.

¹⁵BDT: Marià Manent, *El vel de Maia*. Barcelona: Edicions Destino, 1975, p. 131.

¹⁶BDT: Raimon Casellas, *Etapas estètiques*. Barcelona: Societat Catalana d'Edicions, 1916, p. 28.

altra construcció:

*Era ja a posta de sol quan el cel comensà a ennegrir se, a tronar d'una manera esgarrifosa*¹⁷

*el dia aquell en que ratlla l'aygua y ennegreix el cel y's fon enllà, canonejant els ayres*¹⁸

5 Conclusions

Com podem explicar tota aquesta casuística –que només exemplifica part del comportament d'uns pocs verbs de la llengua– d'una manera conjunta? Possiblement, l'ús i la tradició tenen massa pes a l'hora d'explicar la presència del pronom en la construcció anticausativa com per intentar sistematitzar-ho completament. És cert que els diferents casos analitzats presenten certes característiques comunes, però és ben probable que aquesta tendència també l'hagi establert l'ús de forma aleatòria i, per tant, no unitària. En un estudi sincrònic com és aquest, un cop s'ha observat que ni la sintaxi, la morfologia, la semàntica o l'estructura eventual no donen explicacions que permetin un tractament conjunt del fenomen que s'esta discutint, només es pot recórrer al component lèxic i defensar, tal com fa Burzio [1], que la presència del clíctic no ve determinada per cap motiu gramatical sinó que és una propietat intrínseca al verb.

Referències

- [1] BURZIO, L. (1986). *Italian Syntax: A Government-Binding Approach*. Dordrecht: Reidel.
- [2] CHOMSKY, N. (1981). *Lectures on Government and Binding. The Pisa Lectures*. Berlín i Nova York: Mouton de Gruyter.
- [3] DEVIS, P. (1993). *Esquemas sintáctico-semánticos: el problema de las diátesis en español*. Cadis: Universidad de Cádiz.
- [4] DOWTY, D. (1979). *Word Meaning and Montague Grammar*. Dordrecht: Reidel.

¹⁷BDT: Narcís Oller, *Rurals i urbanes*. Barcelona: Il·lustració Catalana, 1923, p. 33.

¹⁸BDT: Ricard Aragó i Turon, *Per la nostra premsa Catòlica*. Barcelona: s. n., 1912, p. 27.

- [5] FERNÁNDEZ, A. & MARTÍ, M. A. (pendent de publicació, 1997). Diátesis, clasificación y *links* de los verbos psicológicos. *XV Congreso AEsLA* (Universidad de Zaragoza).
- [6] FILLMORE, C. J. (1968). The case for case. E. Bach & R. T. Harms, eds., *Universals in Linguistics*. Nova York: Holt, Rinehart i Winston.
- [7] GRÀCIA, L. (1989). *Els verbs ergatius en català*. Maó, Menorca: Institut Menorquí d'Estudis.
- [8] JACKENDOFF, R. (1991). *Semantic Structures*. Cambridge, Massachusetts, i Londres: MIT Press.
- [9] LABELLE, M. (1992). Change of state and valency. *Journal of Linguistics* 28: 375–415.
- [10] LAGAE, V. (1990). Les caractéristiques aspectuelles de la construction réflexive 'ergative'. *Travaux de Linguistique* 14: 23–42.
- [11] MORENO, J. C. (1984). La diátesis anticausativa. Ensayo de sintaxis general. *Revista Española de Lingüística* 14: 21–43.
- [12] RUWET, N. (1972). *Théorie syntaxique et syntaxe du français*. París: Editions du Seuil.
- [13] SOLÀ, J. (1989). *Qüestions controvertides de sintaxi catalana*. Barcelona: Edicions 62.
- [14] TESNIÈRE, L. (1994). *Elementos de sintaxis estructural*. Madrid: Gredos.
- [15] VENDLER, Z. (1967). *Linguistics in Philosophy*. Ithaca: Cornell University Press.